

INSTITUCIJE EU: TROUGAO KAO OSNOVA

Institucionalni trougao

Tri institucije su odgovorne za kreiranje politike i donošenje odluka:

- EVROPSKI PARLAMENT
- SAVET EVROPSKE UNIJE
- EVROPSKA KOMISIJA

Ovlašćenja institucija EU utvrđena su osnivačkim ugovorima o kojima su pregovarale i ratifikovale ih države članice. U oblastima koje nisu obuhvaćene ugovorima, nacionalnim vladama je ostavljena sloboda da ostvaruju vlastiti suverenitet.

Evropska unija je jedinstven politički entitet čije su suverene države članice udružile vlast u ključnim oblastima upravljanja da bi ostvarile zajedničke ciljeve. Svaki državljanin bilo koje države članice ujedno je i državljanin EU i ima pravo da učestvuje u demokratskom životu Unije. Iako ima obeležja i države i međunarodne organizacije, EU se ne može okarakterisati nijednom od njih i smatra se „sui generis“ (lat. jedinstvenim) političkim projektom. Ono što je jedinstveno za EU jeste njen nadnacionalni karakter koji se ogleda u ovlašćenjima i funkcionisanju nekih od njenih institucija – Evropske komisije, Evropskog parlamenta i Evropskog suda pravde, u kojima su se države članice odrekle pojedinih svojih ovlašćenja i prenele ih na EU.

EVROPSKI PARLAMENT

www.europarl.europa.eu

Evropski parlament je osnovan kako bi direktno zastupao interese građana Evropske unije. Građani EU su prvi put direktno birali njegov saziv 1979. godine. Sadašnji saziv izabran je na pet godina u junu 2009. godine i ima 766 poslanika iz 28 država. Članovi Parlamenta su podeljeni po političkim grupama, odnosno nisu organizovani po nacionalnosti već po političkom opredeljenju; trenutno u Evropskom parlamentu postoji sedam političkih grupa. Svaki novi ugovor povećava zakonodavnu moć Evropskog parlamenta. Lisabonskim ugovorom (2009) povećana su ovlašćenja Parlamenta u skladu sa nastojanjima da se reši „demokratski deficit“ i osigura da glasovi građana EU zastupljeni u Parlamentu budu u potpunosti poštovani.

Sedište Evropskog parlamenta, Strazbur

- Lisabonski ugovor učinio je Parlament moćnijim **zakonodavcem** uvođenjem 40 novih oblasti u okvir procedure zajedničkog odlučivanja, u kojoj Parlament ima ista prava kao i Savet. U ove oblasti spadaju: poljoprivreda, energetska bezbednost, imigracija, pravda i unutrašnji poslovi, javno zdravlje i strukturalni fondovi.

- Od sada će Parlament odlučivati o ukupnom **budžetu EU**, zajedno sa Savetom ministara. Do sada, on nije imao poslednju reč po pitanju „obaveznih rashoda“ (oko 45% budžeta EU), kao što su rashodi vezani za poljoprivredu ili međunarodne sporazume.

- Parlament će, takođe, imati **veći uticaj na to ko upravlja Evropskom unijom**: učestvovalaće u izboru predsednika Evropske komisije, na osnovu prethodnog izbora predsednika država i vlada EU, pri čemu se moraju uzeti u obzir rezultati evropskih izbora. Da bi stupila na dužnost, Evropska komisija mora da dobije odobrenje Parlamenta.

Nova moć znači veću odgovornost. Kao jedina institucija EU čiji se članovi direktno biraju na izborima, Parlament će imati nove mehanizme kako bi omogućio da se bolje čuje glas 507 miliona građana EU koje zastupa i da obezbedi da budu ti kojima je EU odgovorna. Parlament će biti čuvar novog kataloga građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava građana EU – Povelje o osnovnim pravima, koja je sastavni deo Lisabonskog ugovora, kao i novog prava na pokretanje Građanske inicijative, koja će omogućiti ljudima da traže nove političke predloge ako imaju podršku izraženu kroz milion potpisa.

SAVET EVROPSKE UNIJE

www.consilium.europa.eu

Savet je glas nacionalnih vlada EU – **ministri iz svake od država članica** sastaju nekoliko puta mesečno u Briselu radi usvajanja zakona i usklađivanja politika. On ima zakonodavnu funkciju koju deli sa Parlamentom, kao i izvršnu funkciju koju deli sa Komisijom. Sastaje se u deset različitih saziva u zavisnosti od teme diskusije: sastav „spoljnih poslova“ čine ministri spoljnih poslova, sastav „pravde i unutrašnjih poslova“ čine ministri pravde i unutrašnjih poslova itd. Njegov uobičajni naziv je Savet ministara ili samo Savet. Savet ministara spoljnih poslova ima stalnog predsedavajućeg - **Visoki predstavnik EU za spoljnu i bezbednosnu politiku**. Svim drugim sazivima Saveta predsedava relevantni ministar države koja je trenutno na čelu rotirajućeg Predsedništva EU. Najveći broj odluka se donosi kvalifikovanom većinom (države članice imaju različit broj glasova, što je uslov

Zgrada Justus Lipsijus, sedište Saveta EU u Briselu

ljeno brojem njihovih stanovnika). Odluke o osetljivim temama, kao što su bezbednost, spoljni poslovi i oporezivanje, Savet mora da donese jednoglasno.

Donošenje zakona EU: Savet i Parlament dele konačnu reč u pogledu novih zakona EU, koje predlaže Komisija.

Koordinisanje ekonomskih politika: Države članice EU su se odlučile za sveobuhvatnu ekonomsku politiku za Evropu, politiku kojom koordiniraju ministri privrede i finansija iz svake od država. Dodatni cilj je stvaranje novih radnih mesta i unapređenje sistema obrazovanja zdravstvene i socijalne zaštite.

Potpisivanje međunarodnih sporazuma: Savet potpisuje sporazume u ime EU, o različitim temama kao što su životna sredina, trgovina, razvoj, tekstil, ribarstvo, nauka, tehnologija i transport.

Odobranje budžeta EU: O novcu koji EU može da potroši svake godine zajednički odlučuju Savet i Evropski parlament.

Spoljna i odbrambena politika: Nacionalne vlade imaju nezavisnu kontrolu nad ovim oblastima, ali sarađuju u razvoju zajedničke spoljne i odbrambene politike (poznate kao Zajednička spoljna i bezbednosna politika). Savet je glavni forum za taj vid saradnje.

Pravosuđe: Građani EU bi trebalo da imaju jednak pristup pravosuđu svuda u EU. Ministri pravde u Savetu teže da osiguraju da presude koje donose sudovi u jednoj državi članici EU budu priznate u svim drugim državama članicama Unije. Ministri pravde i unutrašnjih poslova koordinišu nadziranje spoljašnjih granica, kao i borbu protiv terorizma i međunarodnog organizovanog kriminala.

EVROPSKA KOMISIJA

www.ec.europa.eu

Evropska komisija je izvršno telo EU; ona je nezavisna od nacionalnih vlada i zastupa interese EU kao celine. Komisija ima sedišta u Briselu i Luksemburgu, a ima i kancelarije (predstavništva) u svakoj državi članici EU i delegacije u glavnim gradovima država širom sveta.

Berlaymont, European Commission building, Brussels

Nova Komisija se imenuje svakih pet godina, nakon izbora za Evropski parlament. Komesari – trenutno po jedan iz svake zemlje, uključujući i predsednika Komisije i potpredsednike – podležu proveri Parlamenta pre stupanja na dužnost.

Ona ima četiri glavne funkcije:

Predlaganje novih zakona: Komisija ima „pravo inicijative“ – može da predlaže nove zakone da zaštiti interese EU i njenih građana. Ona to radi samo kada se radi o pitanjima koja se ne mogu delotvorno rešiti na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou (princip subsidijarnosti). Kada predlaže zakon, Komisija pokušava da zadovolji najveći mogući raspon interesa i zbog toga konsultuje ekspertske grupe i održava javne konsultacije.

Upravljanje budžetom EU i raspodela finansijskih sredstava:

Zajedno sa Savetom i Parlamentom, Komisija postavlja dugoročne prioritete rashoda za EU u „finansijskom okviru“ EU. Ona takođe sastavlja godišnji budžet koji treba da usvoje Parlament i Savet i nadzire kako se troše fondovi EU. Komisija upravlja finansiranjem politika EU (npr. poljoprivreda i ruralni razvoj) i programa kao što je Erasmus (razmena studenata).

Sprovođenje eropskih zakona: Kao „čuvar ugovora“, Komisija proverava da li svaka država članica pravilno primenjuje zakon EU. Ukoliko smatra da vlada jedne države ne primenjuje zakon EU, Komisija prvo šalje zvanično pismo tražeći rešavanje problema. U krajnjoj instanci, Komisija se obraća povodom tog pitanja Sudu pravde koji može da nametne kazne, a njegove odluke su obavezujuće za države članice i institucije EU.

Zastupanje EU na međunarodnoj sceni: Evropska služba za spoljne poslove (EEAS – www.eeas.europa.eu) predstavlja diplomatski kor Evropske unije. Ona pruža podršku šefu spoljnih poslova EU (Visokom predstavniku za spoljnu i bezbednosnu politiku) u sprovođenju zajedničke spoljne i bezbednosne politike. Visoki predstavnik je i potpredsednik Evropske komisije. EEAS ima delegacije širom sveta, koje rade u korist građana Evrope i zastupaju EU kao celinu. Komisija se obraća u ime svih država članica EU u međunarodnim telima kao što je Svetska trgovinska organizacija.

DELEGACIJA EU U SRBIJI

Delegacija Evropske zajednice je 1981. godine otvorila kancelariju u tadašnjoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Međutim, od 2009. godine, nakon stupanja na snagu Lisabonskog sporazuma, Evropska unija je u Srbiji predstavljena preko Delegacije EU, u novim okvirima funkcionisanja – Evropske službe za spoljne poslove. Delegacija EU u Srbiji je jedna od najvećih u svetu od preko 130 sličnih političkih i diplomatskih predstavništava. Delegacija EU u Srbiji ima nekoliko uloga: da politički i finansijski predstavlja EU, kao i da približi njene vrednosti i perspektivu EU građanima Srbije. Evropska unija je najveći donator finansijskih sredstava Srbiji, sa donacijama od 2,4 milijarde evra od 2000. godine.

Da bi sprovodile politiku EU, evropske institucije donose zakonska akta u skladu sa pravilima i procedurama utvrđenim ugovorima. Evropska komisija je, uglavnom, ta koja predlaže zakonska akta koja onda usvajaju Savet i Evropski parlament. Tri glavne procedure su konsultacije, saglasnost i zajedničko odlučivanje.

EVROPSKI SAVET

Šefovi država ili vlada država članica EU sastaju se najmanje četiri puta godišnje u okviru Evropskog saveta. Predsednik Saveta može da zakaže dodatne sastanke ako i kada je potrebno. Savet daje Uniji neophodan podsticaj za razvoj i definiše političke pravce i prioritete. Odluke se obično donose konsenzusom.

SUD PRAVDE EVROPSKE UNIJE

Sud pravde Evropske unije obezbeđuje da se zakonodavstvo EU tumači i primenjuje na isti način u svim državama članicama. Sud takođe može da donosi odluke u sudskim sporovima u koje su uključene države članice EU, institucije EU, poslovne organizacije ili pojedinci.

Druge institucije i tela. EU ima još šest glavnih tela sa specifičnim zadacima: **Evropski finansijski sud, Evropska centralna banka, Evropski ekonomski i socijalni komitet, Komitet regiona, Evropska investiciona banka i Evropski ombudsman (zaštitnik građana).**

U Srbiji, Informacioni centar EU stoji vam na raspolaganju da odgovori na sva vaša pitanja koja se odnose na ovu ili bilo koju drugu oblast vašeg interesovanja.

Pon - Pet: 10:00 - 19:00

Sub: 10:00 - 15:00

EU info centar

Dečanska 1 (Dom omladine)
11 000 Beograd, Srbija

T: +381 11 322 9922

E: info@euinfo.rs

W: www.euinfo.rs

Facebook: [euinfo.rs](https://www.facebook.com/euinfo.rs)

Twitter: [euicbg](https://twitter.com/euicbg)

YouTube: [euicbg](https://www.youtube.com/euicbg)

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V

11 070 Novi Beograd, Srbija

T: +381 11 308 3200

E: delegation-serbia@eeas.europa.eu

W: www.europa.rs